REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
080 81 80
gp@zagovornik-rs.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
Ministrstvo za pravosodje
Župančičeva ulica 3
1000 Ljubljana

E: gp.mp@gov.si

Številka: 050-4/2025/5
Datum: 24. 4. 2025

Zadeva: Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede spremembe Zakona o dedovanju – navedba zgolj imena pokojnikovega očeta v smrtovnici in sklepu o dedovanju

Spoštovani,

Zagovornik načela enakosti je prejel pobudo za obravnavo 214. člena Zakona o dedovanju (ZD).[1] Pobudnica je mati pokojnega sina, po katerem je prejela sklep o dedovanju, ki nje kot matere sploh ne omenja, v sklepu je naveden zgolj oče, pa še to samo z imenom. Na Zagovornika se obrača, ker meni, da bi bilo treba ZD in posledično vsebino sklepa spremeniti, ker je očitno diskriminatoren do mater pokojnikov in pokojnic ter površen in netočen do očetov. Poudarja, da bi bilo treba ob tako občutljivih osebnih in bolečih pravnih postopkih v vseh dokumentih pisati s primernim jezikom, jezikovno pravilnostjo in natančno obrazložitvijo vseh ugotovitev in sklepov. Izpostavlja tudi vprašanje, kako bi sodišče uporabilo taisti člen pri istospolnih partnerjih.

Zagovornik po pregledu zakonskih določb ZD navedbam predlagateljice pritrjuje in hkrati ugotavlja, da se navedba zgolj pokojnikovega očeta predvidena tudi v 1. točki prvega odstavka 182. člena ZD (smrtovnica). Zagovornik z namenom odprave diskriminacije daje priporočilo:

Zagovornik načela enakosti Ministrstvu za pravosodje skladno z 21. členom ZVarD priporoča, da določbi 182. in 214. člena ZD spremeni tako, da odpravi neenako obravnavo staršev pokojnikov.

Vljudno vas naprošamo, da nas v čim krajšem času od prejema tega dopisa obvestite o upoštevanju priporočila.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

[1] Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US, 63/16 in 102/24.

Priloga:
- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika k priporočilu št. 050-4/2025/3

Poslano:
- naslovniku (e-pošta),
- zbirka dok. gradiva.

UTEMELJITEV STROKOVNE SLUŽBE ZAGOVORNIKA K PRIPOROČILU ŠT. 050-4/2025/3

Zagovornik načela enakosti Ministrstvu za pravosodje skladno z 21. členom ZVarD priporoča, da določbi 182. in 214. člena ZD spremeni tako, da odpravi neenako obravnavo staršev pokojnikov.

Pobudnica, ki se je obrnila na Zagovornika, je bila mama dveh sinov. Prvorojenec se je leta 2024 smrtno ponesrečil. Osem mesecev po njegovi smrti je prejela sklep okrajnega sodišča,[2] ki jo je pretresel in zgrozil. V prepričanju, da je prišlo do neljube napake, se je na sklep pritožila. Še danes namreč razume sklep o dedovanju kot netočen, nepopoln, diskriminatoren in kot tak v celoti nesprejemljiv. V sklepu namreč sploh ni navedena, kar dojema kot žaljivo, neprimerno in diskriminatorno obravnavo. Pokojnik je opredeljen le kot sin »ime« – pri tem je zapisano samo ime očeta, brez priimka.

V letu 2025 je od sodišča v zvezi s pritožbo zoper sklep o dedovanju prejela dodatni poziv, v katerem so jo med drugim seznanili z 214. in 14. členom ZD. Takrat je spoznala, da očitno ni prišlo do napake sodišča, ampak je vsebina sklepa o dedovanju posledica zanjo diskriminatorne ureditve iz 214. člena ZD.

Kot poseg v njen pravni položaj navaja svojo prizadetost in bolečino, ki je ne zna dovolj plastično opisati, ko mama po umrlem otroku prejeme sklep o dedovanju, v katerem ni niti omenjena. Poudarja, da ob tako bolečem dogodku država preko svojih institucij ne obravnava niti obeh staršev enakovredno in enako, hkrati pa tudi ne premore ustrezne komunikacije. Izpostavlja tudi vprašanje, kako bi sodišče uporabilo taisti člen ob pri istospolnih parterjih.

Navaja še, da želi opozoriti tudi na človeško plat vsake izgube. Izpostavlja pomembnost, da se strokovnjaki pri svojem delu ne umikajo v brezbrižno objektivnost, temveč poleg strokovnosti izkažejo tudi sočutje. Poudarja, da se strokovnost in izraz sočutja ne izključujeta, temveč skozi primeren spremni dopis ali uvodni stavek izražata spoštovanje in poslovni bonton. Po njenem mnenju je treba tovrstne dokumente pisati z izjemno skrbnostjo, saj brezčutni ali napačni zapisi lahko dodatno otežijo že tako boleče soočanje z izgubo.

*

Zagovornik kot diskriminatorno prepoznava 1. točko drugega odstavka 214. člena ZD, ki določa, da mora sklep o dedovanju med drugim obsegati:

*»1. priimek in ime (tudi prejšnje priimke) pokojnika ter **ime njegovega očeta**, poklic, datum rojstva in državljanstvo pokojnika, za umrlo poročeno žensko pa tudi dekliški priimek;«*

Zagovornik kot diskriminatorno prepoznava tudi 1. točko prvega odstavka 182. člena ZD, ki določa, da se smrtovnico med drugim vpišejo tile podatki:

*»1. **priimek in ime** (tudi prejšnji priimki oziroma imena) pokojnika ter **njegovega očeta**, EMŠO, poklic, datum rojstva, in državljanstvo pokojnika, za umrlo poročeno žensko pa tudi njen dekliški priimek;«*

Diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničevanje enakopravnega priznavanja,

[2] V konkretni zadevi je bil izdan sklep, s katerim se je zapuščinski postopek ustavil, ker pokojni ni zapustil premoženja.

uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti (4. člen ZVarD).

Iz opisa predlagateljice izhaja, da je kot mati, tj. na podlagi osebne okoliščine spola, obravnavana neenako (manj ugodno) kot oče pokojnega otroka. Sama v sklepu o dedovanju ni niti omenjena, oče pa je omenjen z imenom. Enako po oceni Zagovornika velja tudi za sestavo smrtovnice, kot to določa zgoraj navedeni 182. člen ZD.

Prav tako pobudnica odpira pomembno pravno vprašanje, kako se določbe tega člena v praksi uporabljajo pri izdaji sklepa o dedovanju, ko pokojni izhajajo iz istospolne družine, kar pomeni, da sta oba starša pokojnika istega spola (kdo je v sklepu naveden kot oče pokojnika?), kar je povezano z njuno osebno okoliščino spolne usmerjenosti.

Po določbi 35. člena Ustave RS je zagotovljena nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic. Poseg, ki ga predlagateljica opisuje, sega na področje osebnostnih pravic. Pieteta je spoštovanje, spomin na osebnost umrlega, ki ga posameznik goji v skladu s svojim prepričanjem. Pietetna čustva svojcev do pokojnika so varovana v okviru njihove osebnostne pravice, natančneje v okviru osebnostne pravice do duševne integritete. Kot osebnostna pravica do duševne integritete je del njegove zasebnosti. V tem okviru sta varovana osebno čustvovanje in notranje duševno življenje. Do posega v duševno integriteto posameznika pride zlasti s kršitvijo njegovih čustev in predstav tako, da se s posegi v človekovo notranje življenje povzročijo jeza, strah, žalost, občutek manjvrednosti.[3] Tudi pobudnica je ob prejemu sklepa o dedovanju, v katerem ni navedena kot mati pokojnika, opisala svojo osebno prizadetost in neopisljivo bolečino zaradi tega.

Evropska konvencija o človekovih pravicah (EKČP) pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja zagotavlja v prvem odstavku 8. člena. Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) lahko ugotovi kršitev 8. člena EKČP, če se država ne odzove z dovolj občutljivosti do posameznikov, ki so izgubili ožjega sorodnika. ESČP poudarja, da določeni dogodki v družinskem življenju terjajo posebno varstvo. Tako morajo oblasti ob smrti bližnjega sorodnika in žalovanju z ustreznimi ukrepi zagotoviti spoštovanje zasebnega in družinskega življenja prizadetih oseb.[4]

Starša otroka, ne glede na to, za kakšno družino gre, sta v razmerju do otroka in v primerjavi med seboj v primerljivem položaju. Tudi Družinski zakonik ne razlikuje med staršema po spolu. Družina je življenjska skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice.[5] Tudi iz odločbe Ustavnega sodišča RS je mogoče razbrati, da ta z vidika družin ne razlikuje med t.i. tradicionalnimi družinami in istospolnimi, enako glede posvojitev (USRS, Odločba št. U-I-418/20, U-I-847/21 z dne 16. 10. 2024, USRS, Odločbo št. U-I-486/20, Up-572/18 z dne 16. 5. 2022).

Zagovornik poudarja, da je treba v tovrstnih situacijah s posebno skrbnostjo upoštevati vse okoliščine, v katerih se znajdejo svojci umrlih v zapuščinskih postopkih. Smrt je že sama po sebi globoko boleč dogodek za vse bližnje, zato mora biti komunikacija države, zlasti v primerih, kot je ta, ko se s postopki zaključujejo zadeve umrlega, še posebej spoštljiva in tenkočutna. Nikakor ne sme povzročati dodatne nepotrebne bolečine ali žalosti. Zagovornik ni identificiral nobenega razloga in tudi ne legitimnega cilja, ki naj bi ga zasledovala obravnavana

[3] Šturm, Lovro, 2011, Komentar Ustave Republike Slovenije, 2019, https://e-kurs.si/komentar/pravica-do-osebnega-dostojanstva/.
[4] Prav tam.
[5] Družinski zakonik, Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US, 5/23 in 34/24 – odl. US, glej 2. člen.

ureditev. Zagovornik takšno ureditev pripisuje izključno dejstvu, da je bil ZD v tej obliki sprejet že leta 1976 in v tem oziru doslej ni bil noveliran.

Zagovorniku ni poznano, kako sodišče uporablja zgoraj navedene določbe ZD v praksi v primeru istospolnih družin. Koga torej navede v smrtovnici ali sklepu, če ima pokojnik dve materi ali dva očeta? To je vprašanje, ki v današnjem času ne bi smelo biti več odprto, upoštevaje položaj in ureditev družin v družinskem pravu in tudi sodne prakse Ustavnega sodišča RS glede istospolnih družin. Zagovornik Ministrstvu za pravosodje priporoča, da razmisli o spremembi obstoječe zakonske ureditve tudi s tega vidika.

Zagovornik zato Ministrstvu za pravosodje priporoča, da preuči izpostavljeni določbi ZD ter spremeni ureditev iz ZD na način, da pri sestavi smrtovnice ali izdaji sklepa o dedovanju ne bo neenako obravnavala staršev pokojnikov.